

LAUSUNTO

Eduskunta

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta

StV@eduskunta.fi

Asia: KAA 3/2017 vp Terveystieteidenvaltiolain 50 § 3 momentti on muutettava

Vaasan sairaanhoitopiiri ja tuleva Pohjanmaan maakunta kuuluu laajan ympärivuorokautisen päivystyksen palveluista vastaavaksi maakunnaksi

Hallituksen perustelut erikoissairaanhoidon keskittämiseksi

Laajan ympärivuorokautisen päivystyksen sairaaloiden valinnan perusteita käytiin laajasti läpi dokumentissa (HE 224/2016 vp) *Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain muuttamisesta* <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2016/20160224.pdf>

Hallituksen keskeisimmät perustelut (s. 18) olivat: *...voidaan saavuttaa optimaalinen potilasturvallisuus, vaikuttavuus, taloudellisuus ja palvelujen saatavuus. Osaavan henkilöstön saatavuus on merkittävä seikka. Potilasturvallisuus ja osaavan henkilöstön saatavuus ovat myös taloudellisia kysymyksiä... ja (s. 25) ...kustannuksia voidaan keventää, mutta säilyttää vähintään nykyisen tasoinen palveluvalikoima, palveluiden laatu ja vaikuttavuus...*

Vaikuttavuus, laatu, potilasturvallisuus

Vaasan keskussairaalan ja Pohjanmaan maakunnan erikoissairaanhoidon hoitotulokset, laatu ja potilasturvallisuus ovat tuoreen THL:n asiantuntija-arvion (<https://thl.fi/fi/web/sote-uudistus/tietopohja-ja-arviointi/arviointi/arvioinnin-simulointi>) mukaan maan kärkiluokkaa: Tarkasteluun valituissa laatumääreissä maakunnan tulokset ovat maan parhaimmistoa: yksikään lonkkamurtuman vuoksi leikkausta odottava ei joudu odottamaan yli 2 päivää (koko maa 4,2 %, vaihteluväli 0–15,3 %) ja sydäninfarktipotilaiden 30 päivän kuolleisuus on myös maan matalin eli 5,5 % (koko maa 8,8 %, 5,5–10,8 %). Uudelleen sairaalaan joutuu 30 päivän sisällä kuitenkin enemmän potilaita kuin muissa maakunnissa eli 20 % potilaista (koko maa 13,3 %, 9,1–20 %). Infektiot ovat hallinnassa, sillä *Staphylococcus aureus* -bakteerimikrobin liittyvien bakteriemien määrä / 1000 hoitopäivää on maan pienin (0,06).

Vaasan keskussairaala on toistakymmentä vuotta tehnyt määrätietoista ja intensiivistä laatu- ja potilasturvallisuustyötä. Perfect-hankkeen kolmen kansantaudin (aivoinfarkti, sydäninfarkti,

lonkkamurtuma) keskimääräisissä kuolleisuustilastoissa olemme jatkuvasti olleet 20 sairaalasta 2 parhaan sairaalan joukossa, sekä sairaaloittain että alueittain (maakunnittain) verraten. Oheisessa tuoreimmassa tilastossa vuodelta 2016 nykyiset laajan ympärivuorokautisen päivystyksen keskussairaalat on kirjoitettu violetilla/tummemmalla värillä.

Vakioitu 3 kk kuolleisuus Suomen sairaaloissa (%), THL:n PERFECT-hankkeen luvut v. 2016

Hospital	Aivo- halvaus	Lonkka- murtuma	Akuutti sepelvalt. kohtaus	Kaikki keski- määrin
Länsi-Pohjan keskussairaala	7	4,5	11	7,5
Vaasan keskussairaala	12,6	7,6	6,1	8,8
Keski-Pohjanmaan KS	14,4	7,7	9,1	10,4
Satakunnan keskussairaala	12,8	8,2	10,2	10,4
OYS	10,6	9,5	11,6	10,6
Kymenlaakson keskussairaala	10,5	13,6	8,6	10,9
KYS	13,7	9,7	9,7	11,0
Päijät-Hämeen keskussairaala	12,5	8,8	12,2	11,2
TYKS	13,2	10,8	10,5	11,5
Kainuun keskussairaala	11,4	14,9	8,3	11,5
TAYS	15,5	9,6	9,9	11,7
Pohjois-Karjalan keskussairaala	11,5	13,1	10,7	11,8
Keski-Suomen keskussairaala	12,5	12,8	11	12,1
HYKS	14,5	12,7	11,6	12,9
Savonlinnan keskussairaala	10,8		15,2	13,0
Lapin keskussairaala	12	17,9	11,4	13,8
Etelä-Karjalan keskussairaala	14,4	13,3	13,9	13,9
Kanta-Hämeen keskussairaala	13,2	14,6	14,3	14,0
Mikkelin keskussairaala	15,9	13,5	12,7	14,0
Seinäjoen keskussairaala	15,9	15,3	13,9	15,0

Monesko VKS on? 10. 2. 1. 2.

Myös pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna Vaasan keskussairaala on pärjännyt erinomaisesti vertailussa. VKS:n stroke-kuolleisuus on 2000-luvulla ollut keskimäärin maan toiseksi alhaisin. VKS:n lonkkamurtuma- ja sydäninfarkti-kuolleisuus ja on 2000-luvulla ollut keskimäärin maan alhaisin. VKS:n sydäninfarkti-kuolleisuus on miltei joka vuosi ollut maan alhaisin. Kaikkien 3 sairauden kuolleisuuden keskiarvo on 2000-luvulla ollut VKS:ssä maan alhaisin. Vuositasolla VKS:n kuolleisuusluvut ovat 8 vuotena 16:sta olleet maan alhaisimmat.

Potilasturvallisuuden tasossa olemme Potilasvakuutuskeskuksen tilastoissa Suomen paras sairaanhoitopiiri niin korvattujen vahinkojen lukumäärän (v. 2012-6 korvattujen vahinkojen lukumäärän keskiarvo suhteessa toimenpiteellisiin hoitojaksoihin v 2016 on 42 % vähemmän kuin muilla keskimäärin) kuin korvausvastuiden per asukas (55 € v. 2016, mediaani 90 €) perusteella.

On siis kestäväntä perustella, että vaikuttavuus ja potilasturvallisuus paranevat keskitettäessä hoitoa Vaasasta yllä violetilla merkattuihin laajan päivystyksen sairaaloihin.

Yksi viimeisimmistä osoituksista Vaasan keskussairaalan hyvästä laadusta on Nuorten lääkärin yhdistyksen (NLY) kysely. NLY on tehnyt erikoistuville lääkäreille suunnatun kyselyn ja laatinut selvityksen erikoistuvien lääkärin koulutuspaikoista: samalla on synnitetty ranking-lista Suomen parhaista koulutussairaaloista ja -terveyskeskuksista. Kyselyn tulosten mukaan Vaasan keskussairaala sijoittui parhaiten keskussairaaloiden sarjassa.

Kieli

Muulla kuin Pohjanmaalla suomenruotsalainen väestö asuu hajallaan ja vähemmistönä. Se on näissä oloissa välttämättömyyden pakosta kouliintunut kaksikieliseksi, pystyäkseen selviytymään yhteiskunnassa. Pohjanmaalla sen sijaan, missä väestön enemmistö on ruotsinkielisiä, osaa merkittävä osa väestöstä asioida vain ruotsinkielellä. Kaikkein kipeimmin palvelujen ruotsinkielisyyden heikko taso koskettaa tilanteita, joissa ihminen on sairas, heikko ja huolissaan. Potilasturvallisuus on tutkimusten mukaan tällaisissa tilanteissa kiistattomasti huonompaa. Vaasan keskussairaala on Suomen ainoa aidosti kaksikielinen keskussairaala. Esim. Seinäjoen keskussairaallalla ei ole minkäänlaisia mahdollisuuksia ylläpitää täysin suomenkielisessä ympäristössä kielikurssien avulla riittävää kielitaitoa. Kaksikielisyys on myös suuri kustannuserä ja sen tähden ei ole taloudellisesti perusteltua ylläpitää kahdessa piirissä täysin kaksikielistä palvelua. Myös henkilöstön saatavuuden näkökulmasta ei ole järkevää resursoida kahta sairaalaa kaksikielisellä henkilökunnalla.

Etäisyydet

Palvelujen saavutettavuudesta julkaistiin lukuisia karttoja, joissa eri oletuksilla valikoituneet sairaalat vaihtelivat. Esim. Sitran 12 sairaalan mallissa Vaasan tavoitettavuus oli parempi kuin Seinäjoen.

Etäisyys Vaasan keskussairaalaan lähimpään yliopistosairaalaan on merkittävästi pitempi kuin minkään muun keskussairaalan, edes Lapissa. Tällaisessa tilanteessa pitää keskussairaalan ehdottomasti olla hyvin varustettu ja siten kohtalaisen omavarainen. Ja ne potilaat, jotka vaativat syvällisempää osaamista, lähetetään silloin ajan voittamiseksi suoraan yliopistosairaalaan. Muuten voi osassa tapauksia käydä niin, että ensin lähetetään Seinäjoen laajan päivystyksen sairaalaan ja

sieltä edelleen yliopistosairaalaan, jolloin voidaan menettää kallisarvoista aikaa kiireellistä hoitoa vaativissa tapauksissa liikaa ja potilaan hoitotulos ja ennuste huononevat.

Vaasan keskussairaala sijaitsee lisäksi Pohjanlahden rannalla ja suuronnettomuuden mahdollisuus on myös siellä, mikä myös puoltaa hyvin varustettua, laajan ympärivuorokautisen päivystyksen tasoista sairaalaa.

Väestöpohja

Vaasan sairaanhoitopiirin väestöpohja on n 170000 ja Pohjanmaan maakunnan 180000. Pohjanmaan elinkeinotoiminta ja talous on vahvaa. Pohjanmaa on Suomen ainoita keskussairaala-maakuntia, jossa väestömäärä selvästi kasvaa. Nyt väestönkasvu on tilapäisesti loppunut johtuen mm. siitä, että Vshp on tuottavuuden nostamiseksi ja säästöjen aikaansaamiseksi vähentänyt kahdessa vuodessa henkilöstöä 200:lla ja samoin Vaasan kaupunki on tehnyt tehostamistoimia. Monet nykyisistä laajan päivystyksen keskussairaaloista sen sijaan sijaitsevat väestökato-maakunnissa.

Kustannustaso, tuottavuus, hoidon volyymi

Vaasan keskussairaala ja sairaanhoitopiiriä on moitittu kalliiksi, tuottavuutta alhaiseksi ja maakunnan potilaiden erikoissairaanhoidon volyymiä liialliseksi. Nämä kaikki poikkeavuudet ovat jo THL:n erikoissairaanhoidon tuotannon tilastoissa kokonaan korjautuneet (volyymi ja kustannustaso) tai lujaa vauhtia korjautumassa säästö- ja kehittämistoimenpiteiden johdosta. Kustannukset ovat muodostuneet käytöstä eli työnjaosta terveystieteiden kanssa ja yksikköhinnoista, jotka riippuvat valitusta palvelutasosta. Tulevassa maakunnassa valtio voi rahavirtoja säätelemällä päättää mitä sairaaloissa voi tehdä, lailla tapahtuva raja- ja kaksinkertainen ja ohjaa rakenteen kehitystä. Vaasan keskussairaala on kyennyt ylläpitämään nykyistä laajaa päivystystä vaikka kustannuksia on vähennetty eli taloudellisia perusteita päivystyksen alasajolle ei ole.

Erva/yhteistyöalueen oikeus sopia

Terveystieteiden 50 § mukaan sairaanhoitopiirin erityisvastuualueella tulee aina olla oikeus järjestämissopimuksen nojalla sopia, että sen alueella toimivan sairaanhoitopiirin keskussairaalan yhteydessä toimivalle yhteispäivystyksen yksikölle voidaan muodostaa sen laajuinen ja toiminnallisesti monipuolinen päivystyksen yksikkö, jota palvelujen saavutettavuus, päivystyspisteiden väliset etäisyydet ja sairaanhoitopiirin väestön kielellisten oikeuksien toteuttaminen edellyttävät.

Päivystysasetuksen mukaan sairaanhoitopiirin erityisvastuualueella tulee erikoissairaanhoidon järjestämissopimuksessa sopia, minkä laajuinen ja toiminnallisesti monipuolinen päivystyksen yksikkö tulee päivystävään sairaalaan muodostaa. Sopimuksessa on otettava huomioon alueen

väestön tarve, palvelujen saavutettavuus, päivystysyksiköiden väliset etäisyydet ja väestön kielelliset tarpeet.

Hyvin toimiva päivystys ja keskussairaala ovat alueelleen merkittäviä turvallisuus- ja elinvoimatekijöitä. Kun lainsäädännössä on päädytty sairaaloiden ”luokitteluun” ja se on vielä tehty ilman selkeitä kriteereitä tai näyttöä siitä, että se johtaisi haluttuun lopputulokseen, nähdään Vaasassa äärimmäisen tärkeänä kuulua tähän yliopistosairaaloiden jälkeiseen luokkaan eli laajan ympärivuorokautisen päivystyksen sairaalan luokkaan. Vaikka päivystystoiminta ja potilaiden määrä ei ole Vaasassa kokenut minkäänlaisia muutoksia vuodenvaihteen lainsäädännön voimaan tulon jälkeen, on ollut jo huomattavissa merkkejä siitä, että laajan päivystyksen sairaaloihin tullaan tulevaisuudessa panostamaan enemmän kuin kolmannen luokan eli suppeampiin keskussairaaloihin.

Johtopäätökset

Kuten terveydenhuoltolain valmistelun taustamuistiosa (s. 20) myönnetään, Pelkällä laajan päivystyksen yksikön kriteereiden määrittelyllä ei olisi kuitenkaan ollut mahdollista määritellä yksiselitteisesti, mitkä 12 sairaanhoitopiiriä voivat ylläpitää laajan päivystyksen yksikköä. Hallituksen keskeisimmät perustelut olivat laajan päivystyksen sairaalalle, että voidaan saavuttaa optimaalinen potilasturvallisuus, vaikuttavuus, taloudellisuus ja palvelujen saatavuus.

Viitaten kaikkeen edellä esittämiimme perusteluihin: pitkiin etäisyyksiin, kasvavaan väestöpohjaan, hyviin hoitotuloksiin ja pitkäjänteiseen potilasturvallisuuden kehittämiseen, kielellisiin olosuhteisiin ja tuottavuuskehitykseen koskeviin perusteluihin esitämme, että Vaasan keskussairaala pitäisi tehdä laajan ympärivuorokautisen päivystyksen sairaala, jonka hoitotulokset voisivat toimia hyvänä kannustimena ja päämääränä muillekin laajan päivystyksen keskussairaaloille.

Muutoksen tekeminen myös järjestämislakiin

Edellä mainituista syystä tulee kansalaisaloitteen pohjalta tehdä muutos terveydenhuoltolakiin ja samoin käsittelyssä olevaan järjestämislakiin. Tämä muutosmuotoilu on esitetty alla. Muotoilussa on esitetty Erva-alueelle (eli tulevalle yhteistyöalueelle) enemmän valtaa. Sitä kautta löydetään varmasti jokaisessa maakunnassa potilasturvallinen, vaikuttava ja taloudellinen jako tuottaa päivystyspalvelut huomioiden yhdenvertaisuus ja palveluiden saatavuus.

Muutosehdotus järjestämislain 11 §:ään, Palvelujen kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin

Osa sosiaalihuoltoon ja terveydenhuoltoon kuuluvista palveluista ja tehtävistä voidaan koota suurempiin kokonaisuuksiin yhdelle tai useammalle maakunnalle, jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden ja laadun sekä asiakkaiden oikeuksien varmistamiseksi tehtävän vaativuuden, harvinaisuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella. Siitä, mitkä palvelut kootaan kokonaisuuksiksi ja siitä, mihin maakuntiin ne kootaan, säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Sosiaali- ja terveydenhuollon laajan ympärivuorokautisen päivystyksen palveluista vastaavat: Etelä-Karjalan, Etelä-Pohjanmaan, Keski-Suomen, Lapin, Päijät-Hämeen, Pirkanmaan, **Pohjanmaan**, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Pohjanmaan, Pohjois-Savon, Satakunnan, Uudenmaan ja Varsinais-Suomen maakunnat.

~~Väestön kielellisten oikeuksien turvaamiseksi Etelä-Pohjanmaan maakunnan on järjestettävä edellä mainitut päivystyspalvelut suomen ja ruotsin kielellä siten, että asiakas saa palvelut valitsemallaan kielellä.~~ Muusta sosiaali- ja terveydenhuollon päivystyksestä säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 29 §:ssä ja terveydenhuoltolain (1326/2010) 50§:ssä. Siitä, mitä ovat laajaan ympärivuorokautiseen päivystykseen kuuluvat palvelut säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettu maakunta, jonka tehtäväksi palvelu on osoitettu, vastaa palvelun yhdenvertaisesta saatavuudesta sekä päättää palvelujen tarpeen, määrän ja laadun määrittämisestä, palvelun tuottamistavasta, tuottamisen valvonnasta ja viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä näissä palveluissa. ~~Muilla maakunnilla ei ole päätösvaltaa 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista palveluista, eivätkä ne saa tuottaa tai hankkia muualta mainittuja palveluja.~~ Sen lisäksi, mitä 2 momentissa laajan ympärivuorokautisen päivystyksen palveluista säädetään, sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueella tulee aina olla oikeus yhteistyösopimuksen nojalla sopia, että sen alueella toimivan maakunnan keskussairaalan yhteydessä toimivalle yhteispäivystyksen yksikölle voidaan muodostaa sen laajuinen ja toiminnallisesti monipuolinen päivystyksen yksikkö, jota palvelujen saavutettavuus, päivystyspisteiden väliset etäisyydet ja sairaanhoitopiirin väestön kielellisten oikeuksien toteuttaminen edellyttävät.

Vaasa 29.4.2018

Marina Kinnunen

Sairaanhoitopiirin johtaja

Pohjanmaan sote-muutosjohtaja

Hans Frantz

Sairaanhoitopiirin hallituksen

puheenjohtaja

Kim Berg

Vaasan kaupungin hal-

lituksen puheenjohtaja